O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI

TOSHKENT FARMATSEVTIKA INSTITUTI

"Tasdiqlayman"
Toshkent farmatsevtika instituti
o`quv ishlari bo`yicha prorektor,
far.f.n. Aliev S.U.
____
__________2017 yil.

"Farmakoterapiya" fanidan mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha uslubiy ko'rsatma

Bilim sohasi: 500000 -Sog`liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot
Ta'lim sohasi: 510000 - Sog`liqni saqlash
5510500 – Farmatsiya (Klinik farmatsiya)

Toshkent - 2017

Tuzuvchilar:

Saidov S.A.	Farmakologiya va klinik farmatsiya kafedrasi mudiri, tibbiyot fanlari doktori, dotsent.
Qosimov A.Sh.	Farmakologiya va klinik farmatsiya kafedrasi dotsenti, tibbiyot fanlari nomzodi.
Mavlyanov Z.I.	Farmakologiya va klinik farmatsiya kafedrasi assistenti
Holmuratov M.K.	Farmakologiya va klinik farmatsiya kafedrasi assistenti

Taqrizchilar:

Z.R.Fayzullayeva	Toshkent Farmasevtika instituti ekologiya va mikrobiologiya kafedrasi dotsenti.t.f.n.
R.G.Utyamishev	Gematologiya va qon quyish ITI professori t.f.d.

Uslubiy ko`rsatma namunaviy dastur asosida ishlab chiqildi va kafedraning 2016 yil 6 iyundagi 20-sonli yig`ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etildi.

Kafedra mudiri, dotsent: Saidov S.A

Uslubiy ko`rsatma tibbiy fanlar soha uslubiy kengashining 2016 yil 10 iyundagi 10-sonli yig`ilishida muhokama qilindi va tasdiqlash uchun tavsiya etildi.

Kengash raisi: Saidov S.A

Uslubiy ko`rsatma MUKning 2017 yil ___ ______dagi ___-sonli majlisida muhokama etilgan va tasdiqlangan

Markaziy uslubiy kengash raisi: Aliev S.U.

Uslubiy ko`rsatma Toshkent farmatsevtika instituti ilmiy kengashining 201_ yil __ ______dagi __-sonli yig`ilishida muhokama qilinib, chop etish uchun tavsiya etildi.

Ilmiy kotib V.R. Haydarov

KIRISH

Farmakoterapiya muayyan patologik jarayonda eng samarali va havfsiz dori vositalarini klinik farmakologik xususiyatini e’tiborga olgan holda to‘g‘ri tanlash, hamda o‘tkazilayotgan davolashni uning samaradorligini baholovchi mezonlar bilan ta’minlashga qaratilgan.

Asosiy kasallik yoki kechayotgan patologik jarayon xususiyatlari va ba’zi ichki va tashqi omillarning (bemor yoshi, jigar va buyrak funksional xolatlari, yondosh kasalliklar borligi va boshqalar) ta’sirini e’tiborga olgan holda engxavfsiz va samarali dori vositani to‘g‘ri tanlash va davolash uchun qo‘llash, har bir muayyan holatda optimal dozalash tartibini aniqlash (bir marotaba, sutkalik, kurs uchun dozalar va dori vositasini organizmga yuborish yo‘llari); o‘tkazilayotgan davolash jarayoni samaradorligi va havfsizligini baholovchi nazorat usullarini tanlash va qo‘llash; nojo‘ya ta’sirlarni kelib chiqishini oldindan ko‘ra bilish, oldini olish va ro‘y berganda bartaraf etish; homiladorlik va emizikli davrlarda, keksa yoshdagi bemorlarlar va bolalarga havfsiz bo‘lgan dori vositani tanlash va ularning samaradoligini nazorat qilishni o‘z ichiga oladi

Fanning va maqsad vazifalari

Fanni o‘qitishdan maqsad - muayyan patologik jarayonda eng samarali va havfsiz dori vositalarini klinik farmakologik xususiyatini e’tiborga olgan holda to‘g‘ri tanlash, hamda o‘tkazilayotgan davolashni uning samaradorligini baholovchi mezonlar bilan ta’minlashga qaratilgan.

Faninng vazifalari:

- eng keng tarqalgan kasallik va sindromlarda optimal davolashni o‘tkazish maqsadida zarur bo‘lgan dori vositani ularning klinik-farmakologik xususiyatlari, patologik jarayon kechuvini o‘ziga xos tomonlarini va ba’zi ichki va tashqi omillar ta’sirini e’tiborga olgan xolda tanlash;
- keng tarqalgan kasallik, patologik sindrom va shoshilinch xolatlarda barcha omillarni e’tiborga olgan xolda dori vositalarini individual dozalash rejasini tanlash;
- dori vositalariningfarmakodinamik samarasini baxolash uchun kerakli tekshirish usullarini tanlash va xar bir muayyan xolatda farmakoterapiya samaradorligi va xavfsizligini oshirish maqsadida olingan natijalarni taxlil qilish;
- qo‘llanilayotgan dori vositalarining nojo‘ya ta’sirlari xamda patologik jarayon kechuvi xususiyatlarini e’tiborga olib dori vositalari nojo‘ya ta’sirlari kelib chiqishini oldindan ko‘ra bilish, oldini olish, ular kelib chiqqanda o‘z vaqtida bartaraf qilish;
- dori vositalarini tanlash, xamda muayyan klinik xolatlarda dori vositaning o‘zaro ta’sirlarini xisobga olib eng xavfsiz va samarali dori vosita kombinatsiyasini to‘g‘ri tanlab davolash.

Fanni boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi

Dasturni amalga oshirish o‘quv rejasida rejalashtirilgan ichki kasalliklar propedevtikasi, ichki kasalliklar asosi, normal fiziologiya, mikrobiologiya,

patanatomiya, patofiziologiya, farmakologiya, klinik farmakologiya fanlardan etarli bilim va koʻnikmalarga ega boʻlishlik talab etiladi.

Fanni oʻqitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning farmakoterapiya fanini oʻzlashtirishlari uchun oʻqitishning ilgʻor va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish muhim axamiyatga egadir. Fanni oʻzlashtirishda

- Murakkab klinik vaziyat masalalari toʻplami
- Murakkab boʻlgan oʻrgatuvchi va nazorat qiluvchi test savollari toʻplami (kompyuterda ishlanadi)
- «Mavzuli» kasallik tarixi va tavsiya varaqalari toʻplami
- Koʻp uchradigan patologik sindromlarni davolashda qoʻllanadigan dori vositani tanlash algoritmlari sxemalari
- Ekstremal xolatlarda shoshilinch tibbiy yordam koʻrsatish uchun qoʻllanadigan dori vositani tanlash algoritmlari sxemalari
- «Rolli» oʻyinlar
- Tavsiya varaqasini ekspert baxolashni oʻtkazish sxemasi
- Jadvallar, slaydlar
- Oʻquv videofilmlaridan foydalanish
- Kafedradagi «Axborot va maslaxat markazida” tashkil etilgan va Oʻzbekiston Respublikasida qoʻllanayotgan yangi dori vosita bilan tanishtirish.

Shulardan kelib chiqqan holda **“Farmakoterapiya”** fanining ta’lim texnologiyalarini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondashuvlarga e’tibor berish kerak.

- **Muammoli yondashuv.** Ta’lim jarayonini muammoli holatlar orqali namoyish qilish oʻquvchi bilan birgalikdagi hamkorlikni faollashtirish usullaridan biridir. Bu jarayonda ilmiy bilishning ob’ektiv ziddiyatlarini aniqlash va ularni hal qilishning dialektik tafakkurni rivojlantirish va ularni amaliy faoliyatda ijodiy ravishda qoʻllash ta’minlanadi.
- **Axborot berishning eng yangi vosita va usullaridan foydalanish,** ya’ni oʻquv jarayoniga kompyuter va axborot texnologiyalarini jalb qilish.
- Yuqoridagi konseptual yondashuv va **“Farmakoterapiya”** fanining tarkibi, mazmuni, oʻquv axborot hajmidan kelib chiqqan holda oʻqitishning quyidagi usul va vositalari tanlab olindi.
- **Oʻqitish usullari va texnikasi**: muloqot, muammoli usul, “aqliy hujum”, insert, ma’ruza (kirish ma’ruzasi, vizual ma’ruza, tematik, aniq holatlarni echish, avvaldan rejalashtirilgan xatoli, sharhlovchi, yakuniy).
- **Oʻqitishni tashkil qilish shakllari**: kollektiv, guruhiy.
- **Oʻqitish vositalari**: odatdagi oʻqitish vositalari (darslik, ma’ruza matni, tayanch konspekti, kodoskop) dan kompyuter va axborot texnologiyalari.
- **Boshqarishning usuli va vositalari.** Oʻquv mashgʻulotini texnologik karta koʻrinishida rejalashtirish oʻquv mashgʻulotining bosqichlarini belgilab, qoʻyilgan maqsadga erishishda oʻquvchi va oʻqituvchining hamkorlikdagi faoliyatini talaballarning auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarini aniqlab beradi.

- **Monitoring va baholash.** O‘quv mashg‘uloti va butun kurs davomida o‘qitish natijalarini kuzatib borish, o‘quvchi faoliyatini har bir mashg‘ulot va yil davomida reyting asosida baholash.

«Farmakoterapiya» fani bo‘yicha 2016/2017 o‘quv yili uchun mo‘ljallangan SILLABUSI

<table>
<tr><th colspan="7">Fanning qisqacha tavsifi</th></tr>
<tr><td>OTMning nomi va joylashgan manzili:</td><td colspan="4">Toshkent farmatsevtika instituti</td><td colspan="2">Mirobod tumani, Oybek ko‘chasi, 45</td></tr>
<tr><td>Kafedra:</td><td colspan="4">Farmakologiya va klinik farmatsiya kafedrasi</td><td colspan="2">“farmatsiya” fakulteti</td></tr>
<tr><td>Ta’lim sohasi va yo‘nalishi:</td><td colspan="3">5510500 – Farmatsiya</td><td colspan="3">Bakalavriat bosqichining farmatsiya talabalari uchun mo‘ljallangan</td></tr>
<tr><td>Fanni (kursni) olib boradigan o‘qituvchi to‘g‘risida ma’lumot:</td><td colspan="3">Qosimov Abror Shokirovich
Xolmurotov Mansur Komiljonovich</td><td>e-mail.ru:</td><td colspan="2">drkosimov@inbox.ru
x.m.k.@mail.ru</td></tr>
<tr><td>Dars mashg‘ulotlarini o‘tkazishning vaqti va joyi:</td><td colspan="3">O‘quv bo‘limi tomonidan ishlab chiqilgan jadval asosida
TTA 3-klinikasi umumiy terapiya va klinik farmakologiya kafedrasi o‘quv binolarida 2-xona, 3-xona</td><td>Kursning boshlanishi va davom etish muddati:</td><td colspan="2">Bakalavriat ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasiga muvofiq ettinchi va sakkizinchi semestrda</td></tr>
<tr><td>Individual grafik asosida professor-o‘qituvchining talabalar bilan ishlash vaqti:</td><td colspan="6">Haftaning shanba kunlari soat 08.30 dan 14.00 gacha</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Fanga ajratilgan o‘quv soatlarining o‘quv turlari bo‘yicha taqsimoti</td><td colspan="4">Auditoriya soatlari</td><td rowspan="2">Mustaqil ta’lim:</td><td rowspan="2">38</td></tr>
<tr><td>Ma’ruza:</td><td>28</td><td>Amaliy</td><td>28</td></tr>
<tr><td>Fanning boshqa fanlar bilan uzviy aloqasi (prerekvizitlari):</td><td colspan="6">Ichki kasalliklar propedevtikasi, ichki kasalliklar asosi, klinik farmakologiya, bioximiya, farmakologiya</td></tr>
<tr><th colspan="7">Fanning mazmuni</th></tr>
<tr><td>Fanning dolzarbligi va qisqacha mazmuni:</td><td colspan="6"><u>Fanni o‘qitishdan maqsad</u> – klinik farmatsevtni muayyan patologik jarayonda eng samarali va havfsiz dori vositalarini klinik farmakologik xususiyatini e’tiborga olgan holda to‘g‘ri tanlash, hamda o‘tkazilayotgan davolashni uning samaradorligini baholovchi mezonlar bilan ta’minlashga qaratilgan.
<u>Fanning vazifasi</u> –</td></tr>
</table>

	- eng keng tarqalgan kasallik va sindromlarda optimal davolashni oʻtkazish maqsadida zarur boʻlgan dori vositani ularning klinik-farmakologik xususiyatlari, patologik jarayon kechuvini oʻziga xos tomonlarini va baʼzi ichki va tashqi omillar taʼsirini eʼtiborga olgan xolda tanlash; - keng tarqalgan kasallik, patologik sindrom va shoshilinch xolatlarda barcha omillarni eʼtiborga olgan xolda dori vositalarini individual dozalash rejasini tanlash; - dori vositalariningfarmakodinamik samarasini baxolash uchun kerakli tekshirish usullarini tanlash va xar bir muayyan xolatda farmakoterapiya samaradorligi va xavfsizligini oshirish maqsadida olingan natijalarni taxlil qilish; - qoʻllanilayotgan dori vositalarining nojoʻya taʼsirlari xamda patologik jarayon kechuvi xususiyatlarini eʼtiborga olib dori vositalari nojoʻya taʼsirlari kelib chiqishini oldindan koʻra bilish, oldini olish, ular kelib chiqqanda oʻz vaqtida bartaraf qilish; - dori vositalarini tanlash, xamda muayyan klinik xolatlarda dori vositaning oʻzaro taʼsirlarini xisobga olib eng xavfsiz va samarali dori vosita kombinatsiyasini toʻgʻri tanlab davolash. ***Dastur boʻyicha talablar:*** “Farmakoterapiya” oʻquv fanini oʻzlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr: - eng keng tarqalgan kasallik va sindromlarda optimal davolashni oʻtkazish maqsadida zarur boʻlgan dori vositani ularning klinik-farmakologik xususiyatlari, patologik jarayon kechuvini oʻziga xos tomonlarini va baʼzi ichki va tashqi omillar taʼsirini eʼtiborga olgan xolda tanlash; - keng tarqalgan kasallik, patologik sindrom va shoshilinch xolatlarda barcha omillarni eʼtiborga olgan xolda dori vositalarini individual dozalash rejasini tanlash; - dori vositalariningfarmakodinamik samarasini baxolash uchun kerakli tekshirish usullarini tanlash va xar bir muayyan xolatda farmakoterapiya samaradorligi va xavfsizligini oshirish maqsadida olingan natijalarni taxlil qilish; - qoʻllanilayotgan dori vositalarining nojoʻya taʼsirlari xamda patologik jarayon kechuvi xususiyatlarini eʼtiborga olib dori vositalari nojoʻya taʼsirlari kelib chiqishini oldindan koʻra bilish, oldini olish, ular kelib chiqqanda oʻz vaqtida bartaraf qilish; - dori vositalarini tanlash, xamda muayyan klinik xolatlarda dori vositaning oʻzaro taʼsirlarini xisobga olib eng xavfsiz va samarali dori vosita kombinatsiyasini toʻgʻri tanlab davolash; - xomiladorlik va emizikli davrlvrda dori vositalari bilan ratsional davolash bilimlarini xisobga olib xar bir muayyan xolat uchun dori bilan davolash kompleksini tanlash; -keksa va bolalik yoshidagi bemorlarga xavfsiz va samarali dori vositani tanlash, individual dozalash rejasini aniklash, xamda zarur boʻlgan nazorat usullarini qoʻllashni bilishi kerak.
Talabalar uchun talablar	- oʻqituvchiga va guruhdoshlarga nisbatan hurmat bilan munosabatda boʻlish; - institut ichki tartib - intizom qoidalariga rioya qilish; - uyali telefonni dars davomida oʻchirish; - berilgan uy vazifasi va mustaqil ish topshiriqlarini oʻz vaqtida va sifatli bajarish; - koʻchirmachilik (plagiat) qatʼiyan man etiladi;

	- darslarga qatnashish majburiy hisoblanadi, dars qoldirilgan holatda qoldirilgan darslar qayta o‘zlashtirilishi shart; - darslarga oldindan tayyorlanib kelish va faol ishtirok etish; - talaba o‘qituvchidan so‘ng, dars xonasiga - mashg‘ulotga kiritilmaydi; - talaba reyting ballidan norozi bo‘lsa e’lon qilingan vaqtdan boshlab 1 kun mobaynida apellyasiya komissiyasiga murojat qilishi mumkin
Elektron pochta orqali munosabatlar tartibi	Professor-o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi aloqa elektron pochta orqali ham amalga oshirilishi mumkin, telefon orqali baho masalasi muhokama qilinmaydi, baholash faqatgina universitet hududida, ajratilgan xonalarda va dars davomida amalga oshiriladi. Elektron pochtani ochish vaqti soat 15.00 dan 20.00 gacha

Fan mavzulari va unga ajratilgan saotlar taqsimoti:

№	Mavzular	Ma’ruza	Amaliy	Mustaqil ish
1	Personal (P) preparat. Ular kombinatsiyasi, dozalash tartibini tanlash, nojo‘ya ta’sirlar oldini olish va ularni bartaraf etish; o‘tkazilayotgan davolash samarodorligini baxolay olish bilimi, maxorati va ko‘nikmalari.	2	2	3
2	Qon aylanishi etishmovchiligida (o‘tkir va surunkali) dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
3	Turli etiologiyali shish sindromida qo‘llanadigan diuretik dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
4	Arterial gipertoniyalarda dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
5	Tomir tonusini oshiruvchi preparatlarni tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
6	Antianginal dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
7	YUrak ritmi buzilishlarida qo‘llanadigan dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3
8	Gemostaz buzilishlarini korreksiyalashda qo‘llanadigan dori vositani tanlash va qo‘llashga yondoshish.	2	2	3
9	Bronxoobstruktiv sindromni davolashda dori vosita tanlash algoritmi.	2	2	3
10	YUqumli kasalliklarni davolashda qo‘llanadigan mikrobga qarshi preparatlarni tanlash algoritmlari.	2	2	3
11	Me’da-ichak yo‘li kasalliklari, ichak dispepsiyasi sindromini davolashda qo‘llanadigan dori vositani tanlash va qo‘llashga klinik-farmakologik yondoshish.	2	2	3

12	Jigar va o‘t pufagi kasalliklarida qo‘llaniladigan dori vositalarini tanlash va qo‘llashga klinik farmakologik yondoshish.	2	2	3
13	Revmatik va autoimmun kasalliklarni davolashda qo‘llaniladigan preparatlarni tanlashga klinik farmakologik yondoshish.	2	2	2
14	Metabolizmni yaxshilovchi dori vositalarni tanlash va qo‘llashga klinik farmakologik yondoshish.	2	2	
	Jami	**28**	**28**	**38**

<u>Talabalar bilimini baholash tizimi:</u>

t/r	Nazorat turidagi topshiriqlarning nomlanishi	Maksimal yig‘ish mumkin bo‘lgan ball	JN ballar taqsimoti
I. Joriy nazoratdagi ballar taqsimoti		50 ball	45
Ma’ruza va amaliy mashg‘ulotlarda		**Maksimal ball**	***JN***
1.	Talabaning ma’ruza va amaliy mashg‘ulotlardagi faolligi va o‘zlashtirish darajasi, daftarlarning yuritilishi va holati	1-5	1-5
2.	Mustaqil ta’lim topshiriqlarining o‘z vaqtida va sifatli bajarilishi (keys-stadilar, esse, referat, taqdimot va boshqa turdagi mustaqil ta’lim topshiriqlari)	1-5	1-5
II. Oraliq nazorat		**20 ball**	
1.	oraliq nazorat (amaliy mashg‘ulot o‘qituvchisi tomonidan qabul qilinadi) semestr davomida o‘quv dasturining tegishli (fanning bir necha mavzularini o‘z ichiga olgan) bo‘limi tugallangandan keyin tinglovchining bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash uchun, OB nazorat kafedra majlisi qaroriga binoan kombinatsiya (ogzaki va yozma) usulida amalga oshiriladi. Klinik farmatsiya fanidan OB semestr davomida bir marta o‘tkazilidi. OB soni o‘kuv faniga ajratilgan umumiy soatlar xajmidan kelib chiqqan holda o‘tkaziladi. OB baholashdan 55% va undan ortiq olgan tinglovchi YAB baholashga kiritiladi.	20	X Semestrning 16-haftasi
III. YAkuniy nazorat		30 ball	Semestrning oxirgi haftasida
Jami:		100 ball	

<u>Talabaning fan bo‘yicha o‘zlashtirish ko‘rsatkichining namunaviy mezonlari:</u>

T/r	***Talabaning fanni o‘zlashtirish darajasi (bilim, malaka va ko‘nikma darajasi)***	***Ballar***

A)	*xulosa va qarorlar qabul qilish*	*86-100 ball*
	ijodiy fikrlay olish	
	mustaqil mushohada yurita olish	
	olgan bilimlarini amalda qo'llay olish	
	mohiyatini tushunish	
	bilish, aytib berish	
	tasavvurga ega bo'lish	
B)	*mustaqil mushohada yurita olish*	*71-85 ball*
	olgan bilimlarini amalda qo'llay olish	
	mohiyatini tushunish	
	bilish, aytib berish	
	tasavvurga ega bo'lish	
V)	*mohiyatini tushunish*	*55-70 ball*
	bilish, aytib berish	
	tasavvurga ega bo'lish	
G)	*aniq tasavvurga ega bo'lmaslik*	*0-54 ball*

Asosiy adabiyotlar:	1. Mavlyanov I.R., Kats P.S., Maxkamova R.K. Klinik farmakologiya. Toshkent. 2012 2. Mamatov YU. Klinik farmakologiya, Toshkent, 2010. 3. Kats P.S., Mavlyanov I.R., Maxkamova R.K., Daminova L.T. Klinik farmakologiya. (ratsional farmakoterapiya masalalari) T., 2004. 264 s. 4. Kats P.S., Mavlyanov I.R., Maxkamova R.K., Daminova L.T. Klinicheskaya farmakologiya (voprosi ratsionalnoy farmakoterapii) T., 2004. 276 s. 5. Belousov YU.B. Klinicheskaya farmakologiya i farmakoterapiya, M., 1997; 2000. **6.** Kukes V.G Klinicheskaya farmakologiya, M., 2012
Qo'shimcha adabiyotlar:	1. Kukes V.G., Starodubsev A.K. Klinicheskaya farmakologiya i farmakoterapiya. M., 2003. 631 s. 2. Metelitsa V.I. Spravochnik kardiologa po klinicheskoy farmakologii, M., 1996, M., 2002. 303 s. 3. Mixaylov I.B. Klinicheskaya farmakologiya, S-Peterburg, 1999; S-Peterburg, 2005. 485 s. 4. Lourens D.R., Benitt P.I. Klinical farmakologiy 2 tomax, angl., M., 2002. **5.** Bertram G., Katsung P. Bazis and klinical farmakologiy, 2-x tomax, 2012.
Internet va ZiyoNet saytlari	**1.** www.ziyonet.uz **2.** www.Lex.uz**.** **3.** www.uzpharm-control.uz **4.** www.doridarmon.uz **5.** www.uzpharmsanoat.uz **6.** http://www.RMJ.ru **7.** www.medsearch.ru **8.** www.medi.ru **9.** www.rusmedserv.com **10.** www.consilium-medicum.com 11. www.mediasphera.ru/clinicalevidence

Talabalar mustaqil ta’limining mazmuni va hajmi

№	Mustaqil ta’lim mavzulari	Berilgan topshiriqlar	Bajar. muddat	Hajmi (soatda)
1	Ba’zi psixonevrologik kasalliklarda qullaniladigan dori vositani tanlash (antidepresant, neyroleptik, trankvilizator) va qullashga klinik farmakologiy yondoshish.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
2	Ba’zi psixonevrologik kasalliklarda qullaniladigan dori vositani tanlash (nootrop, psixostimulyator, uxlatuvchi) va qullashga klinik farmakologiy yondoshish.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
3	Osteoporoz va suyaklarning boshka kasaliklarida qullaniladigan DVni klinik farmakologik xususiyatlari.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
4	Umumiy ogrik koldiruvchi narkotik analgetiklar klinik farmakologiyasi	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
5	Maxaliy ogrik koldiruvchi narkotik analgetiklar klinik farmakologiyasi	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
6	Gormonal preparatlarni KF va qullash xususiyatlari.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
7	Ba’zi endokrin kasalliklarda qullaniladigan DVni klinik farmakologik xususiyatlari	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
8	Allergiyaga karshi dori vositalarini tanlashning KF jixatlari	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
9	Ortirilgan immun tankisligi sindromini (SPID) davolashda qullaniladigan dori vositalarni KF.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
10	Anemiyani davolashga klinik farmakologik yondoshish.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
11	Metabolizmni faollashtiruvchi va korreksiyalovchi dori vositalarini klinik farmakologiyasi (vitaminlar, kofermentlar)	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	3
12	Gomeostaz buzilishlarida kullaniladigan dori vositalarini	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar,	14 xafta	3

	klinik farmakologiyasi.	devoriy ko‘rgazmalar		
13	Parenteral oziklanish uchun ko‘llaniladigan dori vositalarini klinik farmakologiyasi.	Internet ma’lumotlari, referat, slaydlar, devoriy ko‘rgazmalar	14 xafta	2
	Ja’mi			**38**

Talbalar mustaqil ishining tashkiliy shakllari

Namunaviy (ishchi) dasurda mustaqil izlashtirish uchun ajratilgan mavzular bo`yicha kafedrada xar bir talabaning akademik o`zlashtirish darajasi va qobilyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

-Internetdan olingan ma'lumotlar bo`yicha axborot tayyorlash
-Xorijiy adabiyotlaridan foydalanib ma'lumotlar tayyorlash
- Referat yozish;
- Multimediya, prizentatsiya tayyorlash
-vaziyatli masalalar kompleksini ishlab chiqish va x.k.

Talaba mustaqil ishini nazorat olish va baholash

Xar bir fan bo`yicha talaba mustaqil ishiga rahbarlik qilish yuklamasi ishchi o`quv rejasining 10 bandida keltirilgan professor o`qituvchilar shaxsiy ish rejasining tashkiliy uslubiy bo`limida (1540 soat doirasida) qayd etiladi.

Professor-o`qituvchilarning reyting ballarini to`plash va baholashda nazarda tutiladi.

-Talabalarning mustaqil ishlarini bajarishlari uchun konsultatsiyalar o`tkazish tavsiya etiladi.

-Konsultatsiya jadvali fakultet dekani tomonidan tasdiqlanadi va konsultatsiya soatlari gurux jurnalida qayd etib boriladi.

-Talabalar mustaqil ishlarini nazorat qilish mashg`ulotlarni bevosita olib oruvchi o`qituvchi tomnidan amalga oshiriladi.

- Talabalar mustaqil ishi muayyan fan ishchi dasturida ajratilgan soatga mos keladi va reyting ballari bilan baholanadi.
- Talaba mustaqil ishi natijalariga ko`ra maksimal balning 55% dan kam to`plagan holatida shu fan bo`yicha yakuniy nazoratga kiritilmaydi

-Talabalar bajargan mustaqil ishlari kafedralarda bir yil maboynida saqlanadi.

Talabalar bilimini reyting tizimi asosida baholash mezoni

Talabalarning fan bo‘yicha o‘zlashtirishini baholash semestr davomida muntazam ravishda olib boriladi va quyidagi turlar orqali amalga oshiriladi: joriy baholash (JB), oraliq baholash (OB), talabaning mustaqil ishi (TMI), yakuniy baholash (YAB).

Muayyan fan bo‘yicha talabaning semestr (yil) davomida o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 100 ballik tizimda baholanadi. Ushbu 100 ball baholash turlari bo‘yicha quyidagicha taqsimlanadi:

№	Baholash turi	Maksimal ball	Saralash bali

1	Auditoriyadagi o‘quv mashg‘ulotida baholash	45	24,75
2	Talabaning mustaqil ishi	5	2,75
3	Oraliq baholash	20	11,0
4	YAkuniy baholash	30	16,5
	JAMI	100	55,0

Talabalarning bilim saviyasi va o‘zlashtirish darajasining Davlat ta’lim standartlariga muvofiqligini ta’minlash uchun quyidagi nazorat turlarini o‘tkazish nazarda tutiladi:

JORIY BAHOLASH (JB) - talabaning fan mavzulari bo‘yicha bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. JB fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda, seminar, laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlarida og‘zaki so‘rov, test o‘tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollokvium, uy vazifalarini tekshirish shakllarida o‘tkaziladi. farmakologiya fanidan joriy baholash 100 balli reyting tizimiga binoan muhokamasida va ta’limning interaktiv uslublarida faol qatnashishi uchun quyidagi tartibda amalga oshiriladi: 20% (1 ball) - vazifasini bajarilishi uchun beriladi, 60% (3 ball) - nazariy materiallarni muxokamasida faol qatnashishiga beriladi, 20% (1 ball) - kuzatilgan natijalar, chiqarilgan xulosalar bilan amaliy ishni bayonini to‘ldirish va ishni himoya qilish uchun beriladi. JB da maksimal ball – 5 ball.

Mashg‘ulot darslarida № 1, 3, 5, 6, 8, 11, 13, 17 talabalar joriy baxolanmaydi. 9 ta JB o‘tkaziladi, umumiy JB da maksimal ball 45.

№	Ballar	Baho	Talabaning bilim darajasi
1	5	A’lo	Xulosa va qaror qabul qilish; ijodiy fikrlash olish; mustaqil mushohada yurita olish; olgan bilimlarini amalda qo‘llay olish; mohiyatini tushunish; bilish, aytib berish; tasavvurga ega bo‘lish.
2	4	YAxshi	Mustaqil mushohada yurita olish; olgan bilimlarini amalda qo‘llay olish; mohiyatini tushunish; bilish, aytib berish; tasavvurga ega bo‘lish.
3	3	Qoniqarli	Mohiyatini tushunish; bilish, aytib berish; tasavvurga ega bo‘lish.
4	2	Qoniqarsiz	Aniq tasavvurga ega bo‘lmaslik; bilmaslik.

TALABALARNING MUSTAQIL ISHI (TMI) - farmakoterapiya fani dasturiga mos ravishda tashkil etilgan. TMI referat, slayd, adabiy manbalarni to‘plash va sistemalashtirish, test savollari tuzish, prezentatsiyalar, vaziyatli masalalar, videoroliklar bo‘yicha mo‘ljallangan. TMI bo‘yicha hisobot kafedra tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan shakl tartibda topshiriladi va talabalarga semestr boshida etkaziladi. Semestr davomida ikkita mustaqil ish referat shaklida qabul qilinadi: har biri 2,5 ball bilan baholanadi, jami - 5 ballni tashkil qilinadi. TMI ga qo‘yilgan baho (ball) talabaning semestr davomida to‘plagan baholari (JB) ga qo‘shiladi.

Mustaqil ish bo‘yicha belgilangan maksimal reyting balining 54% va undan kam ball to‘plagan talaba fan bo‘yicha yakuniy nazoratga qo‘yilmaydi.

Talabaning mustaqil ishi kafedra arxivida ro‘yxatga olinadi va 2 yil mobaynida saqlanadi.

TMIning o‘zlashtirishi quyidagicha baholanadi: maksimal 2,5 ball.

Ballar	Baho
2,15-2,5	A’lo
1,77-2,12	YAxshi
1,37-1,75	Qoniqarli
1,35	Qoniqarsiz

***ORALIQ BAHOLASH* (OB)** - semestr davomida o‘quv dasturining tegishli (fanning bir necha mavzularini o‘z ichiga olgan) bo‘limi tugallangandan keyin talabaning bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash uchun, OB nazorat kafedra majlisi qaroriga binoan kombinatsiya (ogzaki va yozma) usulida amalga oshiriladi**.** Farmakoterapiya fanidan OB semestr davomida bir marta o‘tkazilidi. OB soni o‘kuv faniga ajratilgan umumiy soatlar xajmidan kelib chiqqan holda o‘tkaziladi. OB baholashdan 55% va undan ortiq olgan talaba YAB baholashga kiritiladi. OB ni 2 hafta muddatda qayta topshirishga ruxsat beriladi va balli koeffitsientsiz qayd etiladi.

OB da maksimal ball 20.

Ballar	Baho
17,2-20,0	a’lo
17,0-14,2	yaxshi
14,0-11,0	qoniqarli
0-10,8	qoniqarsiz

YAKUNIY BAHOLASH (YAB) – semestr yakunida fan bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni talabalar tomonidan o‘zlashtirish darajasini baholash uchun o‘quv mashg‘ulotlar tugaganidan so‘ng o‘tkaziladi. YAkuniy baholashga mazkur semestrni muvaffaqiyatli yakunlagan hamda joriy, oraliq baholashlarni va talabalarni mustaqil ishidan ijobiy ya’ni 55% va undan yuqori ballarga ega bo‘lgan talabalar qo‘yiladi.

Farmakoterapiya fanidan yakuniy baholash fakultet Ilmiy kengashni qaroriga binoan yozma shaklda o‘tkaziladi. YAB da maksimal ball 30.

Ballar	Baho
25,8-30,0	a’lo
21,3-25,5	yaxshi
16,5-21,0	qoniqarli
0-16,2	qoniqarsiz

O‘quv rejasiga binoan farmakoterapiya fani bir semestrda rejalashtirilgani uchun fan bo‘yicha talabaning umumiy bali semestrda olgan joriy, oraliq, mustaqil ish va yakuniy baholashlar to‘plami orqali baholanadi.

JB, OB va YAB turlarida fanni o‘zlashtiri olmagan (54% dan kam ball to‘plagan) yoki uzrli sabab bilan baholash turlarida ishtirok eta olmagan talabalarga quyidagi tartibda qayta baholashdan o‘tishga ruxsat beriladi: qoldirgan amaliy mashg‘ulot kelgusi darsga qadar guruh o‘qituvchisiga qayta topshirish va maslahat kunida topshiriladi, 3 ta mashg‘ulotni qoldirgan talaba fakultet dekani ruxsati bilan qayta topshiradi, qayta topshirish jaridasida qayd qilinadi; har bir qoldirgan ma’ruza mashg‘uloti uchun agar u qayta topshirilsa, JB da to‘plagan ballar yig‘indisidan 5%, agar qayta topshirilmasa 10% balldan olib tashlanadi; OB ni 2 hafta muddatda qayta topshirishga ruxsat beriladi; semestr yakunida fan bo‘yicha saralash balidan kam ball to‘plagan talabaning o‘zlashtirishi qoniqarsiz (akademik qarzdor) hisoblanadi; akademik qarzdor talabalarga semestr tugaganidan keyin dekan ruxsatnomasi asosida qayta o‘zlashtirishi uchun bir oy muddat beriladi, shu muddat davomida o‘zlashtira olmagan talaba fakultet dekani tavsiyaga ko‘ra belgilangan tartibda rektorning buyrug‘i bilan talabalar safidan chetlashtiriladi.

Talaba nazorat natijalaridan norozi bo‘lsa, appelyasiya komissiyasiga murojaat etishlari mumkin. Appelyasiya komissiyasi 3 a’zodan kam bo‘lmagan tarkibda rektor buyrug‘i bilan tashkil etiladi. Talabalar appelyasiya komissiyasiga fan bo‘yicha YAB natijalari e’lon qilingan vaqtdan boshlab 1 kun davomida ariza bilan murojat qilishlari mumkin. Appelyasiya komissiyasi talabalarning arizalarini ko‘rib chiqib, shu kunning o‘zida xulosasini beradi.

O‘quv rejasida muayyan semestr (o‘quv yili) ga belgilangan fanlarning barchasi saralash balidan yuqori ball to‘plagan talabalar rektorning buyrug‘i bilan kursdan kursga o‘tkaziladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Belousov YU.B. Klinicheskaya farmakologiya i farmakoterapiya, M., 1997; 2000. 425 s.
2. Самура Б.А. Фармакотерапия в 1 том. Москва. 2006
3. Самура Б.А. Фармакотерапия в 2 том. Москва. 2006
4. Осложнения лекарственной терапии.
5. Фитотерапия. Т., 2013й.

Qo‘shimcha

1. Kukes V.G., Starodubsev A.K. Klinicheskaya farmakologiya i farmakoterapiya. M., 2003. 631 s.
2. Lourens D.R., Benitt P.N. Klinicheskaya farmakologiya v 2 tomax, perevod s angl., M.,1992. 610 s.
3. Mamatov YU. Klinik farmakologiya, Toshkent, 1998. 696 s.
4. Metelitsa V.I. Spravochnik kardiologa po klinicheskoy farmakologii, M., 1996, M., 2002. 303 s.
5. Mixaylov I.B. Klinicheskaya farmakologiya, S-Peterburg, 1999; S-Peterburg, 2005. 485 s.
6. Bertram G. Katsung. Bazisnaya i klinicheskaya farmakologiya v 2-x tomax, M., 1998. 1120 s.
7. Votchal V.E. Ocherki klinicheskoy farmakologii, M., 1965. 246 s.
8. Mashkovskiy M.D., Lekarstvennыe sredstva, 1-2 tom, M., 1996. 1200 s.
9. Kats P.S., Mavlyanov I.R., Maxkamova R.K., Daminova L.T. Klinik farmakologiya. (ratsional farmakoterapiya masalalari) T., 2004. 264 s.

Kats P.S., Mavlyanov I.R., Maxkamova R.K., Daminova L.T. Klinicheskaya farmakologiya (voprosi ratsionalnoy farmakoterapii) T., 2004. 276 s.

10. Krijanovskiy S.A. Klinicheskaya farmakologiya. M., 2001. 568 s.
11. Kukes V.G. Klinicheskaya farmakologiya, M.,1991; M.,1992; M.,1999; M.,2000; M.,2004. 936 s.